

fra Troels Triers erindringer

Jyderup, marts 1981.

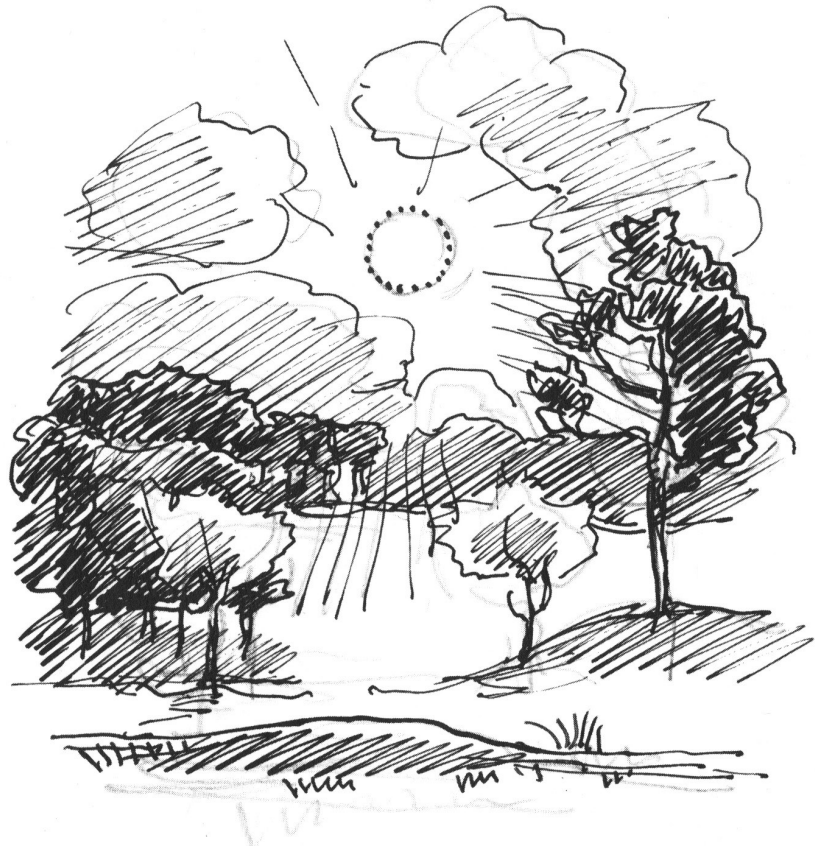
Lars bog- og kunstattrykkermester, samt medhjælpende vi,
startede vi den 1. april 1956 en helt ny form for liv.

Jyderup Bogtrykkeri blev rammen om vort arbejde og virke.
Den daglige syning: hvad kan vi ud de gamle "kvarne" hikke?
Lars tid blev gik, blev kvarnene skiftet ud med nyere modeller,
"reper og offset" manglede ej heller.

Et det kvarte århundrede er gået afsted med byens fest,
vil vi fejre med indendørs af denne bog, det er klart.

Lev om vi i skrivende stund nu ved,
at der skal læk- røtes i vor virksomhed,
vil vi den 1. april "Stent hus" fra kl. 10⁰⁰-13⁰⁰ holde
med en drink og lidt "mündgødt", dog ej "det store kolde"!

Med venlig hilsen
Lalle og Ernst Christen

fra Troels Triers erindringer

Benn 1919 Carstia

Fra barndommen

Det var et rigtigt sted for tre drenge at vokse op. Her foregik altid noget. Her var den store højskole med de skiftende elevhold, og her kom mange forskellige mennesker i besøg, og så var der landbruget, som var bygget ind i samme bygningskompleks som højskolen.

Skolen var lagt på en skråning, oprindeligt bygget som en vinkelbygning med skolestuer i vestfløjen, og i sydfløjen var vor private bolig.

Oppe fra første sal havde vi en herlig udsigt over Svinninge Vejle mod bakkerne helt ovre ved Torbenfeldt og Jyderup skove. Man kunne også i klart vejr se Skamstrup kirke, hvor Borup og faster Marie boede.

Dengang lå Svinninge Vejle helt dækket af vand om vinteren, først når foråret kom, kunne vandet pumpes ud i kanalen om den udtørrede Lammefjord. I sin tid havde vejlen været en gren af Lammefjorden, men var blevet inddæmmet før denne. Der gik en vold uden om arealet og uden for den igen en kanal - Landkanalen - som tog det vand, der strømmede til fra bakkerne. Der lå små møller hele vejen rundt, der maledede vandet fra de tilstødende marker ud i denne kanal. Indenfor

volden var der en midterkanal, som samlede vandet fra et grøftesystem over det hele inddæmmede jordareal. En dampmølle, som malede vandet ud af midterkanalen, lå helt ovre ad Svinninge til.

Når foråret satte ind, var der et fugleliv af den anden verden på disse enge, som om sommeren dækkedes af græsning, og hvor flokke af kreaturer gik.

Lå man på skrænten for enden af skolens have, der gik over i et uopdyrket stykke med vilde tjørn, stengærder med forskellige mosser og et mylder af vilde blomster, en lerskrænt med digesvalereder og nedenfor en mose med dens særlige vegetation, ja - lå man der en forårsdag, hvor den gule, den okkergule glente svævede i kredse over ens hoved, hvor viber, måger, ænder og gæs hørtes nede fra engen, nu hvor oversvømmelsen var forbi, da var det som en åbenbaring. Hurtig kom sommeren med mosekonebryg og frøernes kvækken, som i aftenstilheden hørtes op til skolen. Ved solnedgang lød kirkeklokkerne fra landsbyerne på den anden side af engene, og alt som det mørknede, så man tydeligt kabbelejer og andre blomster som små gule lys, der tændtes. Så kom ef teråret med andetræk og vinteren med is over den oversvømmede eng. En sådan vintersøndag kunne man fra bakkerne se de mange elever, der samledes på isen til skøjteløb. De mørke skikkelser så ud, som svævede de mellem hverandre.

Til højskolen hørte en dejlig have, der skrånede mod syd. Først var der vin, abrikos, fersken og blåregn, der voksede op ad husmuren, så bede med roser og derefter hække af fonkia

og plæner med blomsterbede. På begge sider af haven var plantet læbælter, og indenfor dem var gange. En hed »Filosofgangen«, en anden »Kirsebærgangen«, og denne fortsatte i »Sommerpæregangen«.

På tværs af haven gik der en nøddegang, og nedenfor denne var en pergola med lysthus i hver ende, ja, og så en frugthave i midten med dværgstier der snoede sig mellem æble-, pære- og blommetræer.

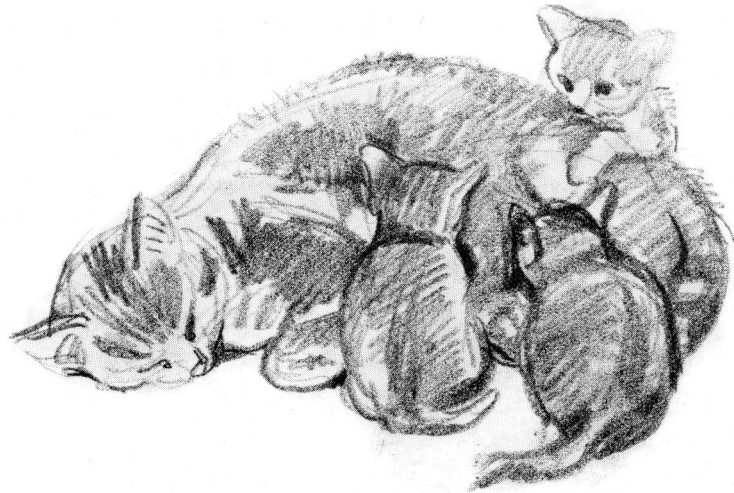
Når far kom hjem efter foredragsrejser, havde han ofte stauder og andre planter med tilbage, ting som han havde erhvervet på turen rundt. I det hele taget var far en ivrig havemand og meget stolt af sin frugt, som han havde fremelsket i mange forskellige sorter.

To gartnere arbejdede i haven. Thi foruden prydhaven og frugthaven var der en stor køkkenhave samt en planteskole. Min far havde den opfattelse, at en have godt kunne indrettes, så den var nyttig og dog smuk, derfor var haven fuld af alle disse forskellige frugttræer, men den havde også store plæner, rosen- og blomsterbede.

I det hele taget var det hans princip, at ialt skulle der tænkes på, at skønhed og nøjsomhed godt kunne følges ad, og dette havde eleverne nytte af at se praktiseret.

Han søgte på alle punkter hjælp hos kunstnere, i stort såvel som i småt, når der skulle laves noget ved bygningerne, ja, det kunne strække sig lige fra det mindste, som låget på en vandtønde. Det fik han Joachim Skovgaard til at tegne. Det blev et låg med håndgrebet udskåret som en and. Engang fik han

Sm. 28-7-1917.

den ide, at en lang skorsten, der blev opført, måtte kunne forsires noget, så den ikke så så bar ud. Jeg så Joachim Skovgaard længe stå i gården og spekulere på dette. Det endte med, at han sagde til far, at det eneste, han mente kunne hjælpe, var, at skorstenspiben lidt efter lidt blev sodet til.

Far havde megen sans for hygge og indrettede sine stuer med megen smag. Da hans far, tømmerhandler Jacob Trier døde i 1886, arvede min far alt indboet, og det var et fint indbo, der pludselig kom ud til Vallekilde. Jeg fatter egentlig ikke, hvordan der har været i vort hjem, inden alt dette kom til, men jeg ved fra far, at det var uhyre spartansk.

Uden om højskolen og landbrugsbygningerne lå så markerne. Efterhånden var der samlet 68 tønder land. Vi blev tidligt fortrolige med arbejdet i landbruget. Om sommeren var vi i marken, vi red hestene til vands og lærte hurtigt at holde os på hesteryggen, selv om den sprang nok så galt. Vi børn var altid tidligt oppe om morgenen, og om vinteren tyede vi ned i den varme stald.

Landbruget og haven leverede de fleste af de produkter, der brugtes i højskolens store husholdning. Der hørte også et lille bageri til, det lå i en bygning for sig selv. Der blev hver dag bagt brød og boller, og når bageren om eftermiddagen var gået efter endt arbejde, var vi drenge meget fristede af de nybagte boller. En dag blev vi overraskede af to lærere, en kom efter os ind i bageriet, og da vi skyndsomt hoppede ud af vinduet, stod den anden og tog os i favnen.

-Alt blev jo dengang hjemmelavet på højskolen. Der blev brygget øl og kærnet smør, kogt sæbe af gamle svin, fremstillet kartoffelmel, og cikorie blev snittet og blandet med korn. Det sidste brugtes efter en ristning til kaffebrygning.

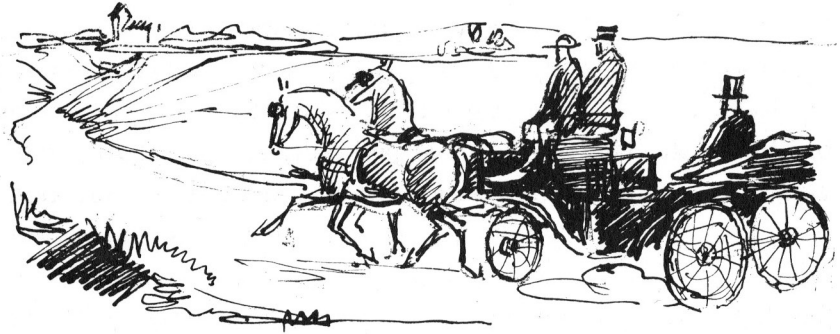

Der dyrkedes hør, som blev skættet og spundet af koner på egnen. Hørgarnet hang i store bundter på vort loft for senere at blive vævet. Ligeledes skete det med ulden. Da jeg og mine brødre første gang skulle have jakketøj, var det af hjemmevævet stof, som ganske vist var klippet af en skrædder, men syet af en sypige. Da skrædderen var fortørnet over, at han ikke skulle sy det, havde han klippet det sådan, at det ikke passede. I det hele taget var disse dragter, vi gik med, just ikke lavede efter opskriften - »klæder skaber folk«.

Hvad angår min far, havde vi drenge ikke noget indtryk af det, som mange berømmede ham for - hans store evne til at tale fra en talerstol. Dertil var vi for unge, men vi havde nok et indtryk af hans stærke personlighed. Vi drenge undgik ham, når han gik sine ture i haven, men vi var ikke bange for ham - tværtimod.

Når han om aftenen efter en anstrengende dag tog sig en 10 minutters lur på chaiselongen, da lå vi om ham som de små børn omkring den berømte romerske skulptur af Nilguden.

Min far havde en 12 år ældre søster - Marie - der var gift med pastor Borup i Skamstrup. Et par gange om året kom vi børn sammen med far på besøg hos faster Marie. Der var 21;2 mil at køre i hestevogn, og ved vintertide var det dejligt at komme ind i de varme stuer og få tøet de forfrosne fødder op.

Vi børn fandt, at alt var så fint og flot i den store præstegård med de mange værelser, stort hus blev der ført her - 2-3 tjenestepiger plus en selskabsdame til faster. Ude var det Kristian, der sørgede for agerbruget, og når præsten skulle køre til sogns, var Kristian kusk og iført liberi. Her var også noget, der hed folkestue, hvor tjenestefolkene holdt til - det var helt ukendt for os.

Vi børn følte os ufri i dette fremmedartede, men far nød det, kunne vi nok mærke, det mindede ham om hjemmet på Vesterbro, så han boltrede sig frit, lo, snakkede og »movslede« med Johan Borup. At movsle var at bruge talemåder fra det jødisk-tyske sprog.

Her kunne det også ske, at far ved en festlig lejlighed mødte op i kjole og hvidt. Engang da jeg var kørende med ham over til en sådan fest, havde han en lille dekoreret melbøtte med som gave. Da han skulle ud af ponyvognen, gik låget af, og melet strømmede ud over den sorte kjole. Stor blev glæden og munterheden, imens de modtagende holdt ham lidt på afstand og førte ham op ad trappen og ind i folkestuen.

En anden forskel mellem de to hjem, som vi børn mærkede os, var, at vore kusiner var så elegant klædte. Her i Skamstrup præstegård fulgte de med moden og gik i kjoler med tournure - en sådan elegance kendte vi ikke til på Vallekilde højskole. Bedst tilpas følte jeg mig, når mine brødre og jeg legede ude i haven sammen med Harry, et barnebarn som boede hos Borups.

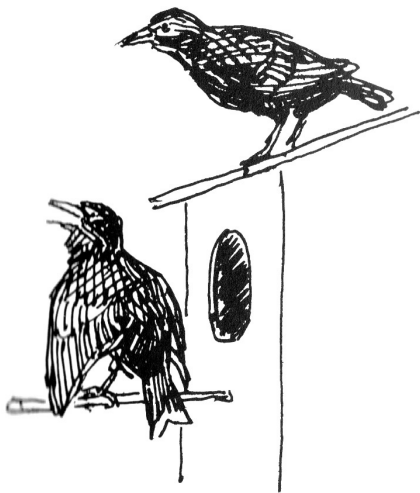
Nu var det sådan, at Morten Pontoppidan var gift med mors kusine, Vilhelm Marstrandsdatter. Han havde truffet hende og andre unge af Marstrandfamilien hos min morfar på Fredsholm. Mor og Pontoppidan satte pris på hinanden; hendes ærlige væsen og kloge tale har rigtig været noget for ham. Min far syntes han også godt om, hans ærlighed og det at han sagde fra, når han ikke kunne være med længere. Men far har nok ment, at var der ingen fælles sangbund, så var melodien ødelagt.

Pontoppidan kom ofte til Vallekilde på besøg, og jeg har fundet et udmærket brev fra ham til far efter mors død. Deri skriver han om, hvor hyggeligt det var at komme fra de urolige skolestuer og op i dagligstuen, hvor mor sad og syede, og om den ro og hygge der var ved at sidde og tale med hende.

Senere tog jeg ofte med sønnen Knud Pontoppidan til Hagested præstegård, hvor forældrene boede, jeg var jo efter fars død noget hjemløs.

Engang havde Knud, jeg og et par andre sat os for os selv ved et bord i dagligstuen for at spille whist. Faderen standsede os og sagde, at ville vi ikke deltage i det samlede selskab, så måtte vi gå op på værelset og spille der. Hos Pontoppidan skulle der være form på tilværelsen.

Pontoppidan havde i en årrække en halvdæksbåd, og engang vi lå i havnen og skal til at stikke til søs igen, så kommer havnefogeden og meddeler os, at det koster 66 øre. Havnefogeden står på kajen, og Morten Pontoppidan sidder i båden med ryggen til kajen og svarer »nå, gør det det«. Der sker ikke noget, Pontoppidan bliver siddende, og havnefogeden står og kikker på os. »Det koster noget dette«, siger han så, »nå gør det det«, svarer Pontoppidan uden at røre sig. Det bliver mer og mer pinligt, hverken Knud eller jeg tør gribe ind, vi kender jo den gamle, her skal han nok selv være kaptajn. Det ender med, at fogeden går ned i båden og hen til Pontoppidan. »Ja, sådan skal det være«, siger han og giver ham pengene. »Det manglede bare, at vi skal kravle op for at betale - en havnefoged er til for at betjene kunderne«.

Marstrandfamilien

Min mor, Julie Marstrand, døde, da jeg var 2½ år, og hendes søstre følte ved dette tab, at de havde en særlig forpligtelse til at tage sig af hendes børn. Vi blev af den grund stærkt knyttet til Marstrandfamilien, og jeg følte mig i større overensstemmelse med denne families gemyt end med min fars familie.

Min far døde, da jeg var 14 år. Endnu en stor omvæltning for os børn.

Jeg kom i lære hos malermester Hans Nielsen - år i mit liv, som jeg ikke oplevede som frugtbar. Jeg følte mig hjemløs, som jeg før har skrevet, og tog så ofte jeg kunne med Knud Pontoppidan til hans hjem i Hagested præstegård.

Da jeg efter endt læretid bestemte mig til at studere i København, kom jeg til at nyde godt af Marstrandfamiliens sammenhold og hjælpsomhed.

Min morfar, Troels Marstrand, var en selvhjulpen og dygtig mand, der efterhånden havde oparbejdet en stor virksomhed med bageri, mølleri og bryggeri. Da hans broder, Theodor døde, efterladende en stor børneflokk, tog han moderen og børnene til sig. En af dem var Jacob Marstrand, den senere borgmester for magistratens 4. afdeling.

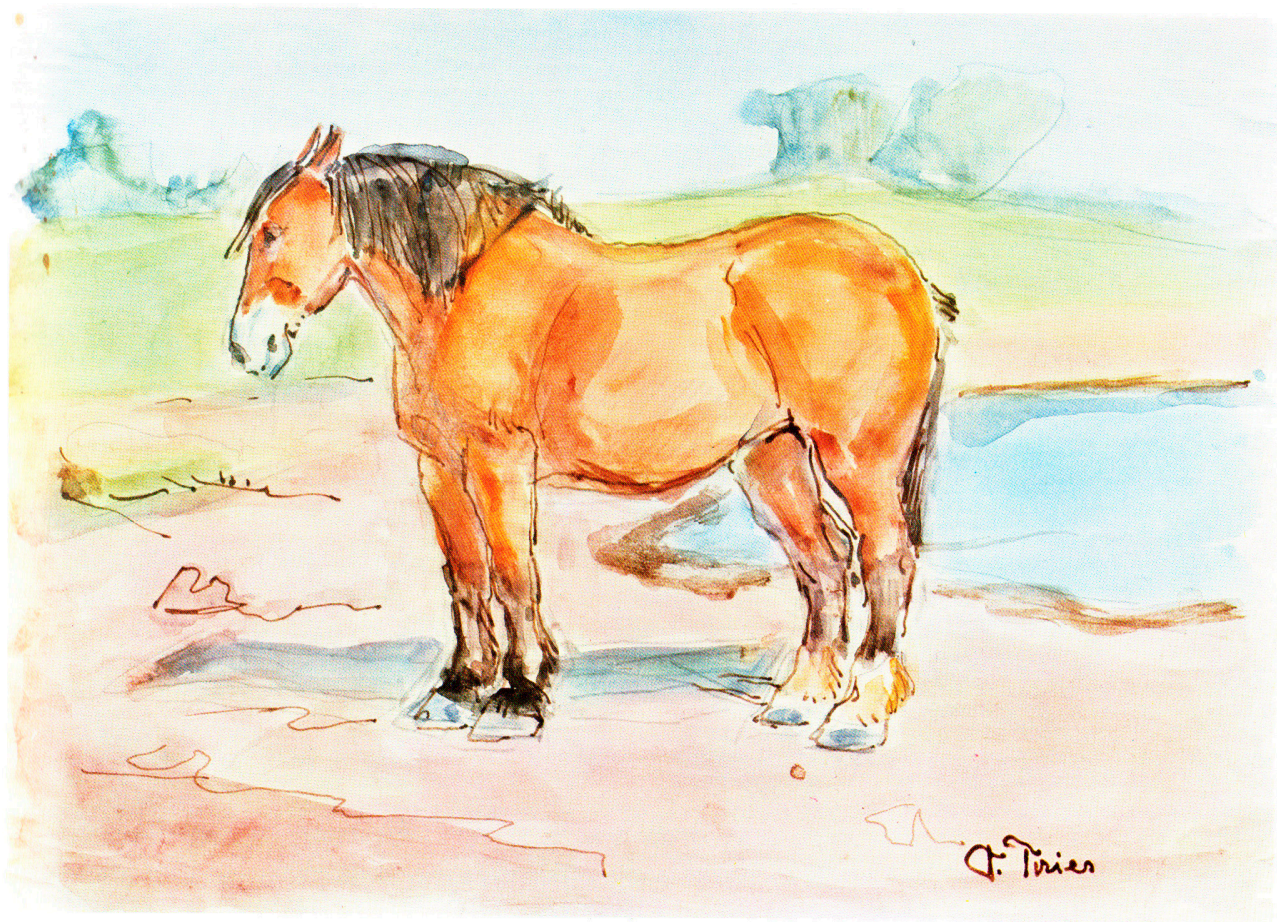
Min morfar døde i 1889, så ham kender jeg ikke særligt indgående, men jeg husker, min far fortalte en historie, som hans svigerfar (min morfar) havde berettet.

»En dag jeg kom ind i stuen sammen med en gæst, da sad Jacob i sørgmodige tanker i en lænestol. Han rejste sig ikke op, da jeg kom med min gæst. Så gik jeg hen og gav ham en morderlig en på kassen - men kan du tænke dig, hvad han gjorde?? Han besvimeede - det fæ!!«

Denne Jacob var den ældste af de broderbørn, som min morfar havde taget til sig som sine egne, og Jacob Marstrands hjem kom til at betyde meget for mig i min studietid.

Han var en meget levende mand, interesseret i mange ting og optaget af tidens rørelser. Hans kone, Margrethe havde et stort hjerte og tilbød mig at bo hos dem, men mine formyndere mente ikke, jeg havde godt af at være i et hjem, hvor der kom så mange radikale og fritænkere.

Jeg kom så til at bo hos min moster Anna, hvor jeg havde det udmærket, men dels måtte jeg betale for at være der, da hun ikke havde råd til at have mig uden betaling, og dels unddrog mine formyndere mig den gode udvikling, jeg kunne have nytte af i omgang med alle disse, der kom i huset på Købmagergade hos min onkel Jacob. Jeg opdagede hurtigt, at bedre hjem kunne jeg ikke være kommet i. Nogen skade på min sjæl ville jeg ikke få med min tante Margrethes og onkel Jacobs vilje, og desuden kom jeg der alligevel, da børnene der var mine jævnaldrende.

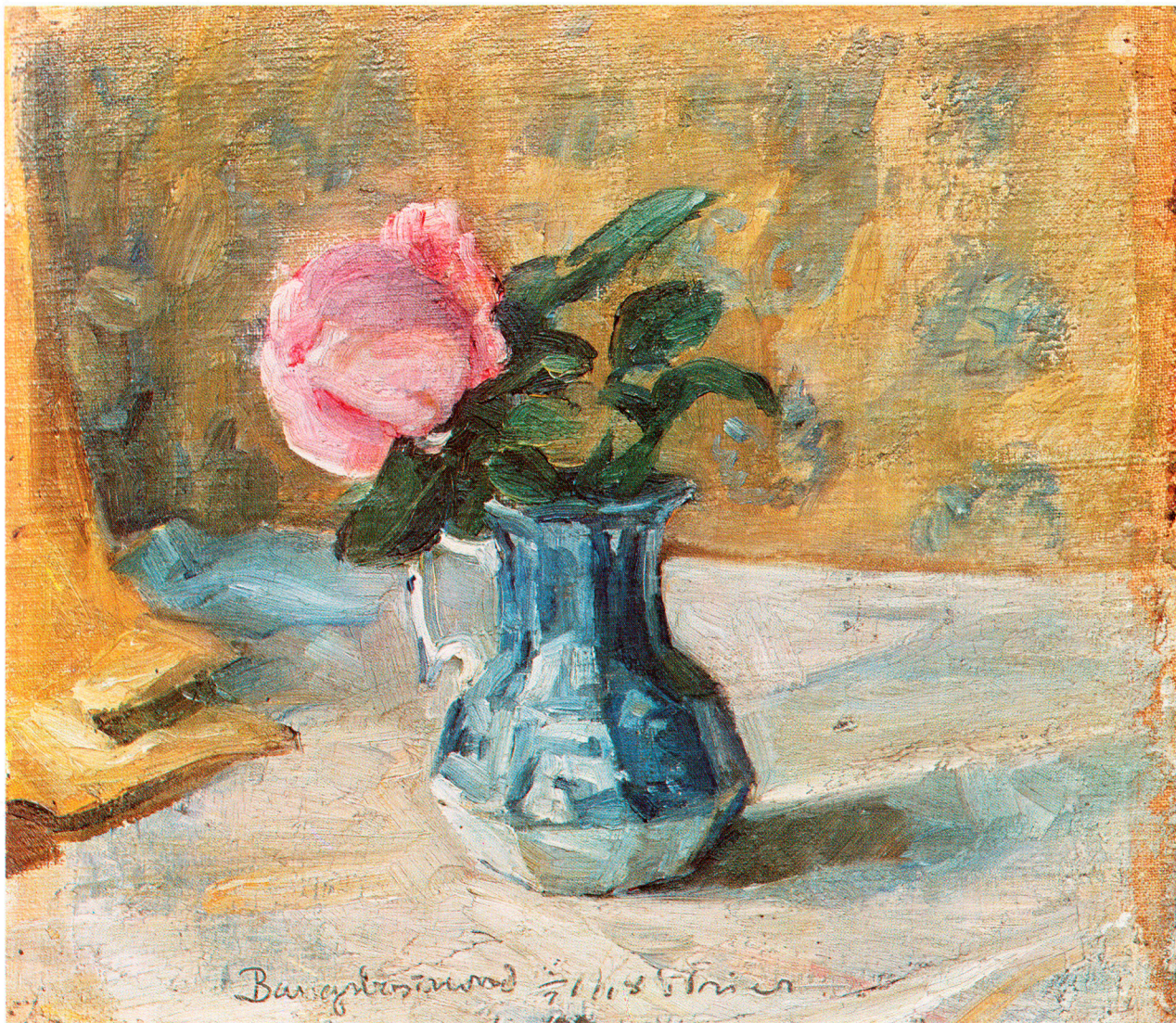

Jacob Marstrand så vi ikke meget til, han havde travlt med sine mange gøremål, men var han hjemme, sagde han ikke meget til den flok unge, der kom i hjemmet. Der var åbent hus en dag om ugen, og den dag kom mange sammen for at drøfte tidens begivenheder og for at more sig sammen.

Det var for en stor del studiekammerater af børnene, men også børn af forældrenes venner og slægtninge: Pripers, Neergaard, Anders og Klaus Vedel, Niels Blegvad, Johs. Helveg, Munkebo, Knud og Vilhelm Marstrand, Vagn og Gerda Plov Sørensen, Helga Anker o. s. v.

Men det var min onkel Jacob, jeg ville meddele lidt om. Han var en statelig skikkelse, havde et roligt væsen og en nøgtern tankegang, en rigtig patricierskikkelse, sådan som man kunne tænke sig en romersk politiker så ud - eller en borger fra renessancen. Når han talte til os, var det of te med et hyggeligt, skævt smil, som tilkendegav, at dette var mest sagt i spøg. Han morede sig på denne måde uden at le. Han havde nok oplevet så megen humbug, at han ikke tog alle ting for gode varer. Da der en dag i januar, hvor frosten bed, blev meddelt, at der ville blive strejke, sagde han bare »nå, nu skal de jo ud at løbe på skøjter« .

Jacob Marstrand sad i borgerrepræsentationen som Venstres mand, senere i magistraten som rådmand og til sidst som borgmester i 4. afdeling. I hans regeringstid blev der bygget en mur ved Idrætsparken. Denne mur var ingen pryde for byen, men nogen hjælp af kunstnere ville han ikke have, »der er altid så meget vrøvl med de kunstnere«, sagde han.

Jeg havde på den tid opgivet mit teologiske studium, og fulgte nu min oprindelige lyst, nemlig at blive kunstner. Jeg var elev på Krøyers Skole, og onkel Jacob bad mig derfor engang om at male et portræt af ham, for som han sagde, »hidentil er jeg blevet malet som et får, nu ville jeg gerne, om du kunne male mig som en vædder«.

Da vi nærmere drøftede dette, viste det sig, at han var meget ked af et portræt, som J. F. Willumsen havde malet af ham,

bestilt til at hænge på Københavns rådhus. Selv syntes jeg portrættet lignede godt nok, men modellen var ikke så elskværdigt opfattet.

Jeg prøvede uden held at trøste ham med, at det gjorde da ikke så meget, og desuden havde han jo selv måttet vælge maleren, og billedet måtte koste 10.000 kr. - mange penge dengang. Sådan går det, folk kan nu ikke have forstand på alle ting, og selvom Jacob var nevø af maleren Vilhelm Marstrand, havde han ikke megen sans for kunst.

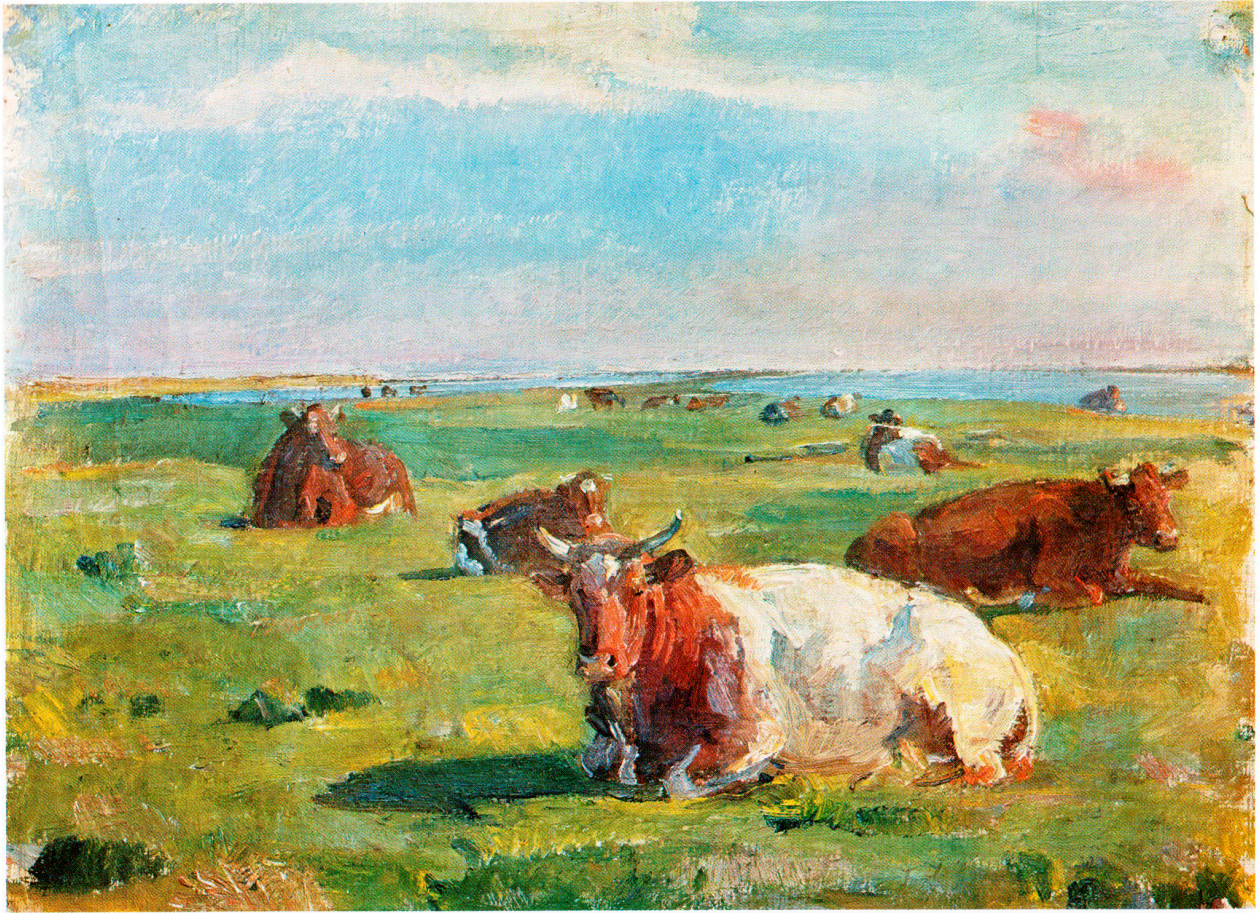
Jacob Marstrand var også malet af Julius Poulsen, og der sidder han netop med det lidt skæve smil, som man godt kan kalde fåret. Desuden havde hans svoger, Lønborg Poulsen malet et portræt af ham, men som onkel Jacob sagde, »mig maler han som en kludedukke, mens han maler sig selv som Tordenskjold«.

Jeg skulle altså male ham. Han var da 80 år, og skønt i fuld kraft hvad åndsevnerne angik, blev han dog så søvnig af at sidde model, at hovedet hvert øjeblik faldt forover - han sov. Så vækkede jeg ham og prøvede på at få ham til at fortælle. Det var mange interessante ting, han berettede fra sit lange liv - alle de mennesker han på grund af sin virksomhed som forretningsmand, politiker, rådmand og borgmester havde været i forbindelse med. Men denne underholdning gavnede ikke maleriet.

Og jeg som netop havde tænkt mig, at nu skulle det blive sådan et fornemt portræt i lighed med de gamle fra renæssancen - en smuk gammel patricier. Som tænkt blev det ikke, det kom til at ligne, men var et skikkeligt, almindeligt portræt, ikke engang et borgmesterportræt.

Mens jeg sad og malede, beklagede onkel Jacob sig meget over, at det gamle venskab med P. V. Jensen Klint var røget. Jacob Marstrand var sekretær i den bestyrelse, der sørgede for at få Grundtvigskirken rejst, og for byggearbejdet var Jensen Klint den ansvarlige arkitekt.

Nu var Jensen Klint meget vanskelig at arbejde sammen med, og jeg har engang overværet et sammenstød han havde med

en af håndværksmestrene ved kirken. Jensen Klint ville have sin svigersøn, professor Ivar Bentsen til at give ham medhold i striden. Men Ivar Bentsen kendte jo nok sin svigerfars stædighed, så han skulle ikke nyde noget her, han svarede blot, når han blev opfordret til at give Jensen Klint ret, »jah, når du mener, du har ret, så har du det vel«. »Ja, men hvad mener du?« Så gentog Ivar Bentsen, hvad han før sagde. Længere kunne Jensen Klint ikke få ham.

Nu var det sådan, at Jensen Klint ofte bestilte låse og lignende ting til kirken, eller lavede noget som han senere fortrød. Så kasserede han og lod nedrive, og så blev det lavet på en anden måde. Det var sikkert med den bedste hensigt, for det nye var bedre, og det bedste ikke for godt. Sådan er nu tanke gangen hos en kunstner.

Men Jacob Marstrand stod for pengekassen og følte sig ansvarlig over for alle dem, som havde givet deres bidrag ved landsindsamlingen. Han bebrejdede derfor Jensen Klint den flotte måde, han byggede på, sagde til ham, at det måtte han ganske simpelt ikke. Han måtte tænke sig om, prøve på papiret så længe han ville, men han måtte ikke sådan kassere.

Der opstod således et svælg mellem de to gamle venner, og de mødtes ikke mere. Var der noget, der skulle forhandles, og det var der, da de begge vedblev med at sidde på samme post, så skrev de til hinanden, og som Jacob Marstrand sagde, »han hilser ikke på mig, når vi mødes på gaden, og i sine breve underskriver han sig: Din fordums ven P. V. Klint«.

Det var ikke at undre sig over, at den gamle parlamentariker følte sig krænket, men også bedrøvet.

Marstrandfamiliens ejendommelighed med dens blanding af praktiske og kunstneriske egenskaber kan jeg måske belyse med følgende fortælling .

En fætter til min mor, Julius Marstrand havde arvet et maleri efter Vilhelm Marstrand. Det var et udmærket maleri, godt komponeret med fire Marstrandsønner grupperet omkring et bord med deres gamle mor i midten. Det røde tæppe, der lå henover bordet var dominanten i billedet.

Nu trængte Julius til penge, og gik derfor hen til sin farbror for at prøve at afhænde billedet til ham, da han mente, at han havde råd til at købe.

»Hvor meget skal det koste?« spurgte Otto Marstrand. Julius ville have 3000 kr. for det. Farbroderen gav ham pengene og sagde, »behold du det billede, du har arvet«.

Men Julius trængte åbenbart til flere penge, og han gik til fætteren Troels Marstrand, som også kunne tænkes at have råd til at købe det.

Det gjorde han også, men han beholdt maleriet.

Efter Otto Marstrands død ville hans enke, tante Dorothea gerne have det kopieret til sig selv, men det ville ejeren af maleriet ikke tillade.

Tante Dorothea talte med mig om det, og da jeg havde lyst til at kopiere maleriet, så tilbød jeg at tale med onkel Troels om det.

Jeg havde altid haft let ved at komme i kontakt med ham,

fra Troels Triers erindringer

er udsendt som privattryk af Ernst Christensen, Jyderup Bogtrykkeri, i samarbejde med Aase og Holmer Trier, Vallekilde, i 1981. Oplag: 600 eksemplarer, hvoraf ingen kommer i handelen.

Tilrettelægning og sats: Arne Witthøfft.

Tryk: Hans Peter Aagaard.

Repro: Jensen & Wilhelm, St. Merløse.

Papir: Thai-cote fra H. Christensen & Søn, Skovlunde.

Omslag: Florentina Duet fra H. Christensen & Søn, Skovlunde.

Bogbinder: Falckes Bogbinderi, Spangsbro, Kalundborg.

Nr. 76

